

გოგალე ისტორია იმერიის ვონა.
სტრინა ათონის მთაზე.

მე VIII ს. უკუნიდგან დაწყებული ქართველებს ბევრი მონასტრები აუშენებიათ ათონის მთაზე; აქვე ჰქონიათ და აქეთ კიდევ უდაბნონი და სენაკნი ბერძნის ბერებსაც. ხულ ერთიანად არის 20 მონასტრო. ამ მონასტრთ შორის მესამე ადგილი უჭირავს ქართველთ მონასტრის ყოველად წმიდის ლეთის-მშობლის მიძინებისას, რომელსაც ბერძნულად «პორტაიტი» ჰქვია. ის აუშენებია მე-X საუკუნეში მოანე იერიელს, მამას მეთეიმე მთარგმნელისას.

ათონის მთაზე ამისთანა დიდი, მშენიერი და მდიდარი მონასტერი სხვა ბერი არა ყოფილა და არც ეხლა არის.

როგორც დავინახეთ შემდეგიდამ, 1801 წლამდე ქართველებს ეჭირათ ლეთის-მშობლის მიძინების ლაერა, რადგან ის იყო მათი საკუთრება. იმათ მფლობელობაში იყო აგრეთვე ტაძარი «პარაკლისი», რომელშიაც ესვენა ლეთის-მშობლის ხატი. შკანასკნელი ტაძარი ქართველი ბერების ხელში იყო 1834 წელსაც და წინამძღვრად იდგა ქართველი ბერი — ბენედიქტე.

მაგრამ ათონის მთის საქართველოში მყოფი მამულების გამგებელი არხიმანდრიტი ბერასიმე ერთს თავის არხაში, რომელიც მას მიუცია რუსეთის მთავრობისათვის 1882 წელს, იფინის თეში, ამბობს, რომ არამცთუ იერიის მონასტერი არასოდეს ქართველებს არა სჭერიათ და არა ჰყოლიათ წინამძღვრად ქართველიო, არამედ არც სხვა რომელიმე მონასტერი ყოფილა მათს მფლობელობაში ათონის მთაზე. მაგრამ მ. ბერასიმეს არ გახსენებია ან არ მოუნდომნია — გახსენებოდა, რომ ქართველების საკუთრება არის როგორც სახელ-წოდებული იერიის მონასტერი, ლაერა და «პარაკლისი», აგრეთვე სხვანი მრავალნი სენაკნი და უდაბნონი. ამას ამტკიცებენ სიგელები და იერიის მონასტრის ისტორია, რომლის ცოდნაც მეტად საჭიროდ შეიქმნა ქართველთ საზოგადოებისათვის, ამისათვის რომ ათონის მთაზე მოღვაწე ბერები ამ ეამად სჩივიან და სთხოვენ რუსეთის მთავრობას იხმაროს თავისი შემწეობა, რომ დაუბრუნდეს იერიის მონასტერი და მისი უძრავი და მოძრავი ქონება საქართველოს ერს. ამ საჩივარში მონაწილეობას იღებს საქართველოს თავდაზნაურობაცა.

ჩვენ აქ აღწერთ მოკლედ მხოლოდ ისტორიას მონასტრების აშენებისას, ქართველთა და ბერძნთ ბერების ბრძოლისას, რომ შეეცყოთ, ვის ეკუთვნის იერიის მონასტერი ათონის მთაზე. ამ აზრის აღსასრულებლად ჩვენ ესარგებლობთ რუსის ეპისკოპოსის პორფირი შპენსკის თხზულებით და კიდევ წიგნით: «Краткія свѣдѣнія объ Иверскомъ монастырѣ на Афонѣ».

ათონის მთაზე ბერულის მოღვაწეობისათვის, — სწერს უსპენსკი, — პირველად მივიდენ ქართველნი 787 წლის მახლობელს დროსა. ამ დროს საბერძნეთში მიფობდენ ძოსტანტინე და ირინე. შმინდა მთაზე მოსულთ ქართველთ აუშენებიათ პირველად ერთი პატარა მონასტერი მოანე წინამორბედის სახელზე, მთის მალაღს მწვერვალზე, რომელსაც ჰრქმევია სახელად «ათო». ეს პატარა მონასტერი შექმნილა დასაწყისად სხვა უდიდეს ქართველთ მონასტრებისა, რომელთა დაარსებაც გამოუწვევია შემდეგს მიზნებს.

829 წელს წმინდა მთის იმ მწვერვალზე, რომელსაც ეწოდებოდა «ათო», მოღვაწეობდა თურმე გამოქვაბულში, ზღვის პირად, ერთი ქართველი ბერი, სახელად შაბრიელი. იგი იმერატორმა ხატებს ბრძოლა რომ დაუწყო, ამ ბერთან მოვიდა ერთი ახალ-გაზდა ქართველი და ბერადვე შედგა. ის იყო ერთი ქარ

თელი ქერიეი დედა-კაცის შვილი, რომელიც ხატთა დევის დროს ქალას ნიკიაში სცხოვრებდა. შეიღო და დედა ხატთა პატრიის-მცემელნი იყენენ. ამათ სახლში ჰქონდათ ლეთის-მშობლის ხატი საქართველოდგან წაღებული. მან იე დიდის სასოებით თაყვანსა სცემდენ ამ ხატს და გამგებებით დღე და ღამე წინაშე მისა ევედრებოდენ ლმერთსა. ხატთა მღერნელების შიშით ქერიეი დედა-კაცი იძულებული შეიქნა ხატი ზღვაში ჩაგდო. ამის შემდეგ, დედა და შვილი ერთმანერთს გაეყარნენ. შკანასკნელი ათონის მთაზე გაუხდა მოწოდებ იმ შაბრიელს, რომელიც ზემოდ გახსენეთ, და უამბო დედისაგან ლეთის-მშობლის ხატის ზღვაში ჩაგდება.

830 წელს, აღდგომის მესამე დღეს, სამშაბათს, ეს ხატი ლეთის-მშობლისა დაინახეს ქართველმა ბერებმა ზღვაში და შეატყობინეს თავიანთ მონასტრის წინამძღვარს პაელეს. ამ უკანასკნელმა უბძანა ხსენებულს შაბრიელს ამოელო იგი წყლიდგან. ნახა თუ არა ნიკიას ქერიის შვილმა ხატი, მაშინვე იცნა. იმისი უმანკო სიტყვა ყველა ქართველმა ბერებმა დაიჯერეს და დიდის სასოებით გარს შემოეხეივნენ ხატს. ამ დროიდგან დარჩა მათ შორის თქმულება, რომ ლეთის-მშობელი თვით გამოეცხადა ქართველ ბერს შაბრიელს და უბძანა: «მიიღე ეს ხატი».

ტი ჩემი და დასვენე ქართველთ მო-
ნასტრის კარებზეო და ფიქნები შემ-
წე და მფარველი ქართველთ ნათესა-
ვისაოა.

ამ გვარმა თქმულებამ მალე შეკ-
ყარა ათონის მთაზე დიდი-ძალი ქარ-
თველობა. ეს ხატი შეიქმნა მიზეზი
ათონის მთაზე ქართველთაგან მრავ-
ალი ეკლესიებისა და მონასტრების
აშენებისა.

ამავე 830 წელს, თეესა ოქტომ-
ბერსა, მოუხდათ ჩხუბი არაბებსა და
ბერძნებს ათონის მთისა და კუნძუ-
ლის შირსოს შუა და პირველთ მთლად
გასწყვიტეს ზღვაში უკანასკნელნი.
ამის შემდეგ, იმათ აიკლეს ათონის
მონასტრებიცა, როგორც ქართველე-
ბისა, აგრეთვე ბერძნებისა. ამ მიზეზ-
მა გამოიყენა ათონის მთიდგან ბერძ-
ნის ბერებიცა და ქართველნიც. უკან-
ასკნელნი მოვიდნენ მონსტანტინე-
პოლს და თან მოიტანეს ხსენებული
ღვთის-მშობლის ხატიც. იმათგან ნახე-
ვარი დასახლდა მონსტანტინეპოლს
მოანე წინამორბედის მონასტერში,
ნახევარი ტრაპიზონს—წმიდა შოკას
მონასტერში. მორივე ეს მონასტერი
აშენებულია იმავე დროს, როცა ათო-
ნის მთაზე ააშენეს მონასტერი ივანე
ნათლის-მცემლისა. ამ მიზეზებისა გა-
მა, როგორც ბერძნები, აგრეთვე
ქართველნიც ათონის გარეთ დარჩ-
ნენ 40 წლის განმავლობაში.

870 წლიდგან დაწყებული 880
წლამდე იქ დაბრუნდნენ იმპერატო-
რის მასილი მაკედონელის ბრძანებით,
როგორც ბერძნის ბერები, აგრეთვე
ქართველნიცა. უკანასკნელნი და-
სახლდნენ ისევ თავიანთ მონასტერში-
ვე, რომელსაც ერქვა ათო და ხატიც
აქ დასვენეს.

979 წელს ათონის მთაზე მოვიდა
ივანე ივერიელი, მაგრამ ქართველთ
მონასტერში სიციწროვისა გამო, ის
დასახლდა ბერძნების მონასტერში,
საცა წინამძღვრად იყო წმიდა ათანა-
სე. ამ უკანასკნელ ბერს მამა ბერ-
ძენი ჰყვანდა, დედა ქართველი, იყო-
და დედის ენა და უყვარდა ქართვე-
ლები. ისა და მოანე ივერიელი დი-
დი მეგობრები შეიქმნნენ. მასთანვე
სტოაერებდა ბერი თორნიკეცა. ამათ
ორივეს გვარი იყო მარაზბაჩე. ღვით
კურატპალატის დროს ისინი
ჯართა წინამძღოლნი იყვნენ, რო-
გორც შირისთაენი.

რადგან ბერძნის ბერები ქართვე-
ლებს ცუდის თვალთ უცქეროდნენ,
ამისათვის მოანე ივერიელმა ააშენა
თავისთვის ცალკე მონასტერი, ერთის
ვერსის მოშორებით ათანასე წინა-
მძღვრის მონასტრიდგან, და იქ გადა-
სახლდა თავის ქართველებით.

მაგრამ ქართველი ბერები ბევრი
იყვნენ და არ ეტეოდნენ ამ მონას-
ტერშია. დასჭირდათ მონასტრის

აშენება და სენაკების გამოთხოვა,
მაგრამ შეძლება არა ჰქონდათ. შეატ-
ყობინეს საქართველოში მეფესა და
ხალხს თავიანთი გაჭირება და განზ-
რახეა ახალი მონასტრის აშენებისა,
ამასთანავე სთხოვეს შემწეობა. სამ-
შობლო ქვეყანამ ბერთა თხოვნა სი-
ხარულით მიიღო და გაუგზავნა დიდ-
ძალი ფული ხსენებული ხატის სახელ-
ზე დიდი ლაფრის ასაშენებლად.

მაგრამ ივერიის ლაფრის გეგმი ისე
დიდი იყო, რომ მის აშენებას არ ეყო-
ფოდა ის შეძლება; რაც ბერებს ხელ-
ში ჰქონდათ. მათ სასიხარულოდ, ამ
დროს მცირე აზიაში აეშალა იმპერა-
ტორის მასილს ბარდა სკლირი. ამას
ეწადა იმპერატორის ტახტი დაეჭირა.
დაამარცხა კიდევ რამდენჯერმე იმ-
პერატორის ჯარები და მიუახლოვდა
მონსტანტინეპოლს. შეშინდნენ მიე-
დორა დედოფალი და მასილი იმპ-
ერატორი. ბარდა სკლირი უფრო-და-
უფრო გაძლიერდა; ერთს ომში იმან
მოჰკლა იმპერატორის გამოჩენილი
ჯარების უფროსიც. შეეღა არსაიდ-
გან-ლა იყო. ტახტი ილუპებოდა.

ამ გარემოებებში ჩაეარდნიდა თეო-
დორა დედოფალი და მასილი იმ-
პერატორმა სთხოვეს შემწეობა სა-
ქართველოს სახელოვანს მეფეს ღვით
კურატპალატს. დასწერეს წერილები
და გამოატანეს თორნიკე ბერს. თორ-
ნიკემ მიართვა წერილები ღვით კუ-

რატპალატს, რომელმაც მისცა მას
12000 მეომარი კაცი. ამ ჯარით
თორნიკე ბერმა დაამარცხა იმპერა-
ტორის მტერი ბარდა სკლირი და
დიდი დაუღაძო. მაშინვე დაბრუნდა
მონსტანტინეპოლს, იმპერატორმა მასვე
ანუქა ეს საშო-
ვარი და თავის მხრითაც დიდად დაა-
ჯილდოვა.

ეს სიმდიდრე თორნიკემ მოიტანა
ათონის მთაზე და მისცა წინამძღვრს
მოანე ივერიელს. უკანასკნელმა იყი-
და ამ ფულით ათონის მთაზე მამუ-
ლები და ადგილი ახალი ლაფრის
ასაშენებლად. 980 წელს იმან დაიწ-
ყო მისი აშენება ზღვის პირად ხსე-
ნებული ხატის სახელზე. ხუთი წლის
შემდეგ შენობა უკვე მზად იყო,
აკლდა მხოლოდ გუმბათი. აი ამ
ლაფრასა ჰქვიან ახლა ივერიის მო-
ნასტერი. მას გარს შემოაფლეს ქეთ-
კირის კედელიცა და გაუკეთეს დიდი
ალაყათის კარები, რომელზედაც მორ-
თეს ერთი პატარა ეკლესია, მალაღს
კოშკში, და იქ დასვენეს ივერიის
ღვთის-მშობლის ხატი, როგორც მცვე-
ელი და მფარველი ლაფრისა. ამ
დროიდგან ეს ხატი იწოდება «კარის-
ბჭის» ხატად, ანუ ივერიის ღვთის-
მშობლად.

(შემდეგ იქნება)

